

Dvojčka

Pretrgan zastor je neba na dvoje
in višji svet je kupola odkrila:
sovražnih lovcev vidiš divje boje —
ne bosta se v ljubezni umirila?

Kdaj se v ljudeh na zemlji boj poleže?
Bo tebi, narod moj, prizaneseno?
Kako nas mlada rast na dom svoj veže,
že slutimo vsi srečo zaželeno!

Naj aleluja združi sprta brata,
zla znamenja nebes se v nič zgubijo,
ko dan in noč enako moč imata.

Kaj marčne Ide mar nas spet strašijo?
Odpri že, Jurij, vsa slovenska vrata,
v prostost naj naše misli pohitijo!

Jože Krivec | Zadnji kos kruha

Skozi mala štirioglata okna je v hišo komaj prodrlo nekaj svetlobe in se pomešalo z mrakom mrzlega decembrskega jutra. Iz kota pod nizkim lesenim stropom je gledal s križa Kristus po hiši, celo tja do vrat, ki so vodila v zakajeno lojpo in pred ognjišče.

Na mizi je ležal bledezelen nahrbtnik s knjigami in zvezki. V šolo sem se odpravljaj. Z drobnimi rokami sem zajemal iz materinega predpasnika suhe hruške in slive ter jih basal v nahrbtnik. Še danes se mi zdi, da mi jih je to jutro prinesla več kot po navadi. To je bila moja predpodnica in južina obenem, vse do večerje. Šolo smo imeli tudi popoldne in v zimskih dneh smo se vračali šele proti večeru po zameutenih haloških klancih.

Ko sem vrgel že nahrbtnik na ramo, me je s smehljajem pogledala. Videl sem ji v očeh vso srečo in zadovoljstvo, ki ji je polnilo materinsko srce.

»Čakaj, boš dobil še kruha!« je dejala. Potegnila je miznico iz mize in vzela dober četrt kolača črnega kruha v roke.

»Ni treba, mamika! Bom že dobil kruha za hruške!« sem zjecljal. Ona pa je že potegnila z nožem in lep kos s trdo pečenim škrajcem, ki sem ga imel vedno najraje, je položila na rob mize.

»Na, le vzemi! Vem, da ga raje ješ kot jaz!« mi ga je ponudila. Komaj mali smehljaj ji je zdrknil čez obraz in že je bila videti spet nekam otožna.

»Ne bom! Raje mi ga shranite!« sem se potegnil od nje proč, ker mi je že hotela na rami razvezati nahrbtnik in potisniti kruh noter.

»Pa naj bo! v miznici ga imaš. Vzemi si ga, ko boš prišel, če me ne bo doma. V grabi bova podirala danes z očetom tiste gabre,« je dejala, ko sem se pripravil za odhod.

Na podstenju sem za trenutek obstal in se zagledal v sneg. Šele potem sem počasi odhajal. Slišal sem, kako je nekdo odpiral lojpnna vrata in nato zacepetal z okovanimi čevlji po kamenju na podstenju.

»Priden bodi in hitro pridi popoldne domov!« je naročala za mano. Ozrl sem se, ker se mi je zdelo, da mi je nek notranji glas velel, naj tako storim. Mati je stala ob oglu hiše pod kapom, od težkega dela za spoznanje sključena, sicer pa majhna in slabotna. Na glavi je imela rumenkast robec, čez pleča zakrpan jopič, roke pa je tiščala pod obledel predpasnik. Tako je potem tiho stala in strmela za menoj.

Na ovinku sem se še enkrat ozrl, pa je še vedno bila na svojem prejšnjem mestu.

Hodil sem takrat v četrti razred ljudske šole. Ne morem se spomniti, kaj smo se učili tisti dan dopoldne. Sicer pa, kdo bi se mogel spominjati vseh učnih dni in ur, ki so šle mimo nas v šolskih klopeh! Samo to vem, da smo popoldne imeli lepopisje. Oh, to lepopisje! Še danes se ga ne spominjam rad. Imeli smo tako hudo učiteljico, da je delila za vsako najmanjšo stvar deklicam packe, dečkom pa na zadnjo plat. In to pošteno.

Ta dan ni našla šibe. Nekdo jo je zjutraj stlačil v peč. Poslala me je sredi ure na vrt, da bi ji urezal novo. Nerač sem šel, ker sem se bal, da bi prav s to, ki bi jo sam prinesel, dobil še jaz kako skelečo.

Čez precej časa sem se vračal. Po hodniku v prvem nadstropju so odmevali moji koraki. Za vrati učilnic je nalahko šumelo, zdaj pa zdaj je kdo glasno govoril.

Pred vrati četrtega razreda je stal naš sosed, viničar Ivančič. Ker sem ga videl večkrat pijanega ko treznega, sem ga tudi zdaj takoj obsodil, da je mož preveč srknil in zašel k nam v šolo.

»Ti, domov moraš!« me je takoj nagovoril, ko me je spoznal. Njegove preplašene oči so begale po meni in me merile od nog do glave.

»Zakaj? Saj nimate nič pijače?« sem ga podražil.

»Res! Po tebe sem prišel, ker je mati mrtva! Drevo se je podrlo nanjo!« je hitro odgovoril in me hotel za suknjič zadržati, ker sem se že pripravil, da vstopim s šibo v razred.

»Mislite!« sem se mu kar na glas zarežal v lice. »Ste spet preveč pili, kaj?«

Vstopil sem v razred. Vsi obrazi so hkrati zazijali proti meni. V njih ni bilo smeha, tudi ne veselja. Nekam topi in mračni so se mi zdeli. Čemu vendar?

Pristopila je učiteljica. Položila mi je roko na glavo, me mehko in ljubeznivo pobožala, potem pa se dolgo borila sama s seboj, preden je spravila iz sebe: »Domov moraš. Mati je hudo zbolela.«

Hipoma me je vsega pretreslo. Spominjam se, da mi je pomagala natakiniti nahrbtnik na rame in me spremljala do vrat. Vse drugo se mi je izbrisalo iz spomina.

Znašel sem se v hiši, ozki in nizki, komaj za nekaj ljudi je bilo prostora v njej. Vso čez in čez je napolnil omamljiv vonj po gorečih svečah. Nenadoma so se razmaknile ženske od postelje in me potisnile bliže. Na belo pogrnjeni postelji je ležala mrtva mati. Njeni dolgi in razčesani lasje so ležali ob vsaki strani vzdolž telesa. Z zaprtimi očmi je strmela v strop. Obličje ji je preplavila čista belina. Neko tiho zadovoljstvo ji je potegnilo poteze v nasmeh; bila je vsa taka kot zjutraj, ko sem odhajal, le da ni govorila niti se več ganila. Kakor bi spala in najlepše sanjala; nikjer nikakega sledu o smrtnem boju ali o prestanih bolečinah.

Tako je ležala, za spoznanje še bolj drobna, kot je v resnici bila, pred dvema gorečima svečama, med kateri je stopil s kota tisti Kristus, ki je isto jutro gledal pred seboj mater in sina, ko sta se poslavljala.

Bridko sem zaihtel. Božal sem ji polomljeno roko, zmečkane grudi in dolge lase, jo klical, pa se mi ni hotela oglasiti. Bela je ležala naprej, ko da je srečna v svojem počitku.

Že v prvem mraku sem se znašel sam v hiši. Vsi ljudje so odšli. Tedaj sem pokleknil k postelji in jo lepo prosil odpuščanja za vse, kar sem ji hudega prizadejal.

Nato sem potegnil za miznico in zagledal v njej svoj kos kruha, ki mi ga je zjutraj shranila. Ta je bil zadnji, ki mi ga je rezala prava in dobra mati.